

Є. І. Сінченко – кандидат філологічних наук, доцент кафедри іноземних мов

І. А. Ткачук – студентка III курсу факультету міжнародних відносин

Ю. В. Хом'як – студентка IV курсу факультету міжнародних відносин Волинського національного університету імені Лесі Українки

Загальна характеристика французького та іспанського інфінітивів у плані типологічного вивчення іноземних мов

Роботу виконано на кафедрі іноземних мов факультету міжнародних відносин ВНУ ім. Лесі Українки

Досліджується природа інфінітиву у споріднених французькій та іспанській мовах, визначаються їх спільні та відмінні риси в плані формальних, семантичних, синтаксичних та комунікативних характеристик.

Ключові слова: інфінітив; формальна ознака; лексичне значення; валентність; функція; типологічний, компаративний аналіз; міжнародне співробітництво.

General characteristic of French and Spanish of infinitives by way of typological studying foreign languages. The nature of infinitives in related French and Spanish languages is investigated, their common and distinctive features are defined by way of formal, semantic, syntactic and communicative characteristics.

Key words: infinitive; formal attribute; lexical value; valency; function; typological, comparative analysis; international cooperation.

Постановка наукової проблеми та її значення. Дослідження інфінітиву не є новим. Ця особлива лексична одиниця завжди привертала увагу мовознавців і, відповідно, існує велика кількість праць присвячених інфінітиву в кожній окремій мові й, у тому числі, в компаративному аспекті. Проте, на сьогодні не можна стверджувати, що інфінітив досліджений досконало. Існує багато підходів до його вивчення та трактувань його природи, а отже проблема дослідження інфінітиву не втратила своєї **актуальності**. **Новизна**, таким чином, полягає у дослідженні природи, термінологічного визначення інфінітива, його морфологічних, синтаксичних характеристик, а також характеристик семантичних, функціональних та формальних.

Аналіз останніх публікацій із цієї проблеми. Більшість вчених-лінгвістів стверджують, що інфінітив є неозначена форма дієслова. Історично, у

багатьох мовах інфінітив називав дію як таку. Проте спосіб називання дієслова за допомогою інфінітива не є універсальним. У древніх мовах традиція вимагала називати грецькі та латинські дієслова у формі першої особи однини теперішнього часу дійсного способу, наприклад, лат. *ато* 'я люблю'. Інфінітивом як способом називання дієслова не користуються санскрит, баскська мова та семітські мови. Існують мови, де інфінітив як такий взагалі не існує, або ж він має обмежений вжиток. Так, болгарська і албанська мова первинну форму дієслова називають таким же способом, як і древні грецька та латинь, наприклад, болг. *обичам* 'я люблю' [7, 434].

Метою нашого вивчення є зіставний аналіз інфінітивів французької та іспанської мов. Конкретними **завданнями** є проаналізувати спільні і відмінні риси інфінітивів двох споріднених мов.

У слов'янських мовах на відміну від особових форм дієслова, інфінітив не має абсолютного часу, способу, особи та числа. Це сприяє виникненню у нього відокремленого значення: він називає дію загалом, не приписуючи її жодному конкретному суб'єкту, не розміщає останню у певній часовій площині. Таким чином інфінітив виступає, безперечно, іменною формою дієслова. Відповідно цій «нейтральності», він часто використовується як словникова форма дієслова [2, 385].

В індоєвропейських же мовах інфінітив являє форму віддієслівного імені, яке перейшло у дієслівну парадигму.

Цікавим, оригінальним у цьому відношенні є бачення інфінітива А.Тенером. Вчений стверджує, що останній поєднує у собі одночасно дієслівні та субстантивні ознаки, а отже займає проміжне положення між категоріями дієслова та іменника. Це змішана категорія, середній член між двома названими. Підкреслюючи, що інфінітив в рівній мірі не є ні дієсловом, ні іменником, відомий вчений пропонує виділити його у окрему частину мови [7, 433].

Більш традиційну у цьому відношенні точку зору представляє відомий романіст В.Г.Гак. Він виділяє інфінітив як найбільш нейтральну за значенням форму дієслова. Останній, на погляд вченого, поєднує в собі одночасно риси дієслова й іменника, але дієслівні ознаки при цьому все ж таки домінують, у зв'язку з чим інфінітив являє собою швидше дієслівну форму й входить у парадигму дієслова [2].

Виклад основного механізму та обґрунтування результатів дослідження. Що стосується *формальних* характеристик французького та іспанського інфінітивів, то вони мають особливі показники, так звані маркери. Це закінчення -er, -ir, -re, -oir для французької мови й -ar, -er, -ir, відповідно, для мови іспанської.

Проте, ці маркери не є абсолютними, оскільки в обох мовах аналогічні закінчення можуть мати й інші частини мови, наприклад: у французькій *aller* – дієслово та *hiver* – іменник, *cher* – прикметник; в іспанській *hablar* – дієслово, *alféizar* – іменник та *triangular* – прикметник.

У *лексичному* ж відношенні інфінітиву притаманна уся та ж семантика, що й особовій формі дієслова.

Проаналізуємо спочатку *функціональні характеристики інфінітива як іменника*.

Так як і іменник, інфінітив в обох мовах може:

1) виступати в реченні:

а) підметом, наприклад:

Devenir artiste, c'est mon rêve. / Ponerme artista, esto es mi sueño. – Стати артистом – це моя мрія.

б) частиною складеного присудка:

Mon désir est de voyager. / Mi deseo es de viajar. – Моє бажання – подорожувати.

в) додатком:

Je pense partir demain. / Pienso alejarme mañana. – Я думаю від'їжджати завтра.

г) обставиною:

Après avoir fait mes devoirs, je sors me promener. / Después de hacer mis deberes de casa, salgo a pasearme. – Зробивши уроки, я йду гуляти.

д) означенням:

Nous avons acheté une machine à coudre. / Hemos comprado una máquina de coser. – Ми купили швейну машинку [3, 167].

2) замінюватися займенником:

Nous l'avons achetée./ La hemos comprado. - Ми її купили.

3) вживатися з передуючим йому прийменником або без нього:

а) з прийменником *de* у обох мовах інфінітив вживається:

- в якості підмета:

De raconter notre aventure n'est pas chose facile. / *De contrar* nuestra aventura no es una cosa fácil. – Розповісти про наші пригоди – справа нелегка.

- в якості додатка до дієслова:

Elle avait envie *de pleurer*. / Tenía deseo *de llorar*. – Їй хотілось плакати.

- в якості додатка до іменника: *le désir de manger* / *el deseo de comer* (бажання поїсти).

- в якості додатка до прикметника:

Il est heureux *de revenir*. / Está feliz *de revolver*. – Він щасливий від того, що повертається.

б) з прийменником *a* (у фр. *à*) інфінітив вживається:

- в якості додатка до дієслова:

Il consent *à nous aider*. – Він погоджується нам допомогти./Le ayudo *a traducir*. – Допмагаю йому перекласти..

- в якості додатка до іменника чи прикметника:

bon à manger / *bueno a comer* – смачний

Інфінітив з прийменником **a** вживається після французьких дієслів *avoir* і *être* та іспанських *tener* і *estar* для вираження повинності, причому речення з дієсловом *avoir* та *tener* має активний зміст, а речення з дієсловом *être* та *estar* – пасивний:

J'ai des lettres *à écrire*./ Tengo unas cartas *a escribir*. – Я повинен написати листи.

Ces lettres sont à écrire./ Estas cartas están a escribir. – Ці листи повинні бути написані.

У французькій мові інфінітив деяких дієслів може вживатися з прийменником **de** або ж з прийменником **à**. При цьому зміст висловлювання залишається незмінним, наприклад: commencer à (de) ; continuer à (de) ; s'occuper à (de) [6, 175-176].

Зауважимо при цьому, що іспанській мові подібне явище не притаманне.

У французькій мові частіш за все з інфінітивом вживаються прийменники **à, de, pour, en**, наприклад:

Il a demandé *de* signer. – Він попросив підписатися.

Ces documents sont *pour* signer. – Потрібно підписати ці документи.

Відповідно у іспанській мові найбільш узуальними є прийменники **a, de, por, con, en** :

Pidió *de* comer. – Він попросив поїсти.

El suelo está *por* barrer. – Потрібно підмести підлогу.

Співставивши функціональні особливості інфінітива в обох досліджуваних мовах і виявивши спільне та відмінне у цьому відношенні, розглянемо його синтаксичні характеристики.

І у французькій, і іспанській мовах існують так звані зв'язні інфінітивні звороти. Вони представляють собою конструкції, котрі виконують роль розповсюджених обставин. Подібні конструкції містять прийменник (або прийменниковий зворот), інфінітив (у іспанській мові з артиклем) й слова, які відносяться до інфінітива.

У ролі обставин часу виступають зв'язні інфінітивні конструкції, утворені за зразком:

à + infinitif / **al** + infinitivo

après + infinitif / **después de** + infinitivo

avant + infinitif / **antes de** + infinitivo

Наприклад, у французькій мові:

A t'écouter, tu es meilleur. – Послухавши тебе, то ти – найкращий.

Il ne faut pas vendre la peau de l'ours *avant de l'avoir tué*. (приказка) – Не вбивши ведмедя, шкури не продають.

Je me sauvai, *après avoir refermé* la porte d'entrée. – Я втік, ретельно зачинивши входні двері [6, 177].

В іспанській мові:

Al abrir la puerta, vi el cuarto vacío. – Відчинивши двері я побачив пусту кімнату.

Después de comer, mi tío se durmió. – Поївши (після обіду), мій дядько заснув [1, 178].

У обох мовах зв'язні інфінітивні конструкції, утворюючись за подібними зразками з прийменниками, можуть вводити підрядне речення:

У французькій мові :

1) причини й мети з прийменником **pour** (тільки Infinitif passé) і прийменниковими виразами **afin de, à force de** «від того, що; внаслідок того, що», **faute de** «тому що; через те що»:

Il faut manger *pour vivre* et non vivre *pour manger*. (Molière) – Треба їсти для того, щоб жити, а не жити для того, щоб їсти.

2) наслідку з прийменниковими виразами **de manière à, de façon à, sans que** (якщо одночасна дія заперечується):

Il faut traduire ce texte *de manière à rendre* exactement les pensées de l'auteur. – Слід перекласти цей текст так, щоб точно передати думки автора.

Elle mourut *sans prononcer* une parole. (P. Mérimée) – Вона померла, не сказавши ні слова.

3) поступливості з прийменниковими виразами **au lieu de, loin de:**

Ces journaux, ces bouquins restent là, empilés, *au lieu d'aller* dans les mains des gens. (L. Aragon) – Ці газети, ці маленькі книжечки залежуються на полицях замість того, щоб потрапити до рук читача.

4) умови з прийменниковими виразами **à moins de, à condition de:**

Vous arriverez à temps, *à condition de partir* immédiatement. – Ви приїдете вчасно, якщо виїдете зараз же [6, 178-179].

В іспанській мові:

1) причини:

Por haber trabajado mal durante la última semana recibió poco dinero. – Так як останній тиждень він працював погано, він отримав мало грошей.

2) способу дії:

Con estudiar la lengua francesa un año, hablas bien. – Хоча ти вивчав французьку мову всього лише один рік, ти добре розмовляєш [1, 179].

Спільним явищем як для французької, так й іспанської мови є вживання інфінітивного звороту (*proposition infinitive, acusativo con infinitivo*). Такий зворот вживається з дієсловами, які виражають відчуття (фр. *sentir, voir, regarder, écouter, entendre, percevoir*; ісп. *sentir, ver, mirar, escuchar, oír, percibir*).

Je vois des hommes, des femmes, des enfants *courir* en tous sens. – Я бачу, як чоловіки, жінки, діти біжать у різних напрямках [6, 180].

В іспанській мові тут спостерігаються певні свої особливості:

1) якщо прямий додаток вказує на особу, то йому передує прийменник **a**:

Oigo gritar **a** la mujer. = Oigo que grita la mujer.

Я чую крик жінки. = Я чую, як (що) кричить жінка.

2) якщо додаток до присудка виражений особовим займенником, у іспанській мові він може приєднуватися до інфінітива безпосередньо у постпозиції, наприклад:

Querría escucharte. – Хотілося б тебе послухати.

Таке розташування додатка-займенника є більш частотним, але не виключно єдиним можливим. Він може передувати інфінітиву, але, в такому разі, розташовується перед модальним (або іншим дієсловом) у особовій формі:

Te escucho cantar. - Я слухаю, як ти співаєш [1, 180].

На наступному етапі нашого дослідження виділимо ті *функціональні характеристики* інфінітива, які притаманні йому як дієслову.

На користь тієї точки зору, яка підтверджує наявність спільних характеристик інфінітива та іменника, виступає той факт, що у французькій та

іспанській мовах інфінітиви можуть субстантивуватися, тобто за рахунок приєднання артикля, вони функціонують як іменники, порівняймо фр. *pouvoir* – могли та *le pouvoir* – влада, ісп. *poder* – могли та *el poder* – влада.

Подібно до інших особових форм дієслова, інфінітив у обох мовах може бути:

- активним (*laver / lavar*);
- пасивним (*être lavé / estar lavado*);
- займенниковим (*se laver / lavarse*).

Інфінітив може мати дві часові форми:

- теперішнього часу (*présent / presente*) – *voir / ver*
- минулого часу (*passé / pasado*) – *avoir vu / haber visto* [8, 183].

Французькому та іспанському інфінітивам притаманна категорія перехідності й неперехідності:

A t'entendre tu es génial. – Послухавши тебе, ти – геній.

Al auscultar a un enfermo, el médico le recetó una medicina. – Вислухавши хворого, лікар прописав йому ліки.

Je dois vous parler. – Я повинен поговорити з вами.

Tengo que salir a las ocho. – Я повинен вийти о восьмій годині.

У обох мовах широко вживаними є так звані інфінітивні конструкції. Вони набувають при цьому 1) модальних, 2) видових, 2) часових або ж 4) змішаних граматичних значень.

У французькій мові:

- 1) **laisser + інфінітив** – дозволити щось зробити; **faire + інфінітив** – змусити щось зробити. Наприклад:

Je le laisse entrer. – Я дозволяю йому увійти.

Je le fais lire. – Я його заставляю читати.

- 2) **se mettre à + інфінітив** - братися за..., починати;
commencer à (de) + інфінітив – починати щось робити;
continuer à (de) + інфінітив – продовжувати щось робити та ін.

Наприклад:

Je me mets au travail. – Я беруся до роботи.

Les enfants continuent à jouer. – Діти продовжують гратися.

- 3) **venir de + інфінітив** позначає минулу нещодавню дію. Наприклад:

Il vient de sortir. – Він тільки що вийшов.

- 4) **se proposer de + інфінітив** - збиратися щось зробити, мати намір;
aller + інфінітив позначає майбутню близьку дію, або ж сполучає це значення із ідеєю наміру її здійснити. Наприклад:

Je vais visiter la France. – Я збираюсь відвідати Францію.

У іспанській мові:

- 1) **tener que + інфінітив; haber de + інфінітив; deber (de) + інфінітив; estar por + інфінітив; haber + que + інфінітив; hacer + інфінітив** передають модальне значення необхідності;

dejar + інфінітив функціонує із модальним значенням дозволеності. Наприклад:

Tengo que irme al colegio. – Я повинен йти в школу.

Has de acostumbrarte a madrugar (Gil). – Доведеться тобі звикнути рано вставати.

- 2) **ponerse a + інфінітив** братися за..., починати; **echarse a + інфінітив** й **echar a + інфінітив** *кинутися* позначають початок дії; **volver a + інфінітив** позначає повторюваність дії; **venir a + інфінітив; Llegar a + інфінітив** позначають закінчення дії, досягнення результату. Наприклад:
Me pongo a trabajar. – Я берусь за роботу.
El espectáculo llegó a hacerse familiar a Danuel (Nieto). – Це видовище в кінці кінців стало звичним для Даніеля.
- 3) **acabar de + інфінітив** позначає безпосередню минулу дію. Наприклад:
Acaba de salir. – Він тільки що вийшов.
- 4) **ir a + інфінітив** позначає безпосередню майбутню дію, іноді з модальним відтінком наміру або впевненості [5, 91 - 93]. Наприклад:
Voy a visitar Barcelona. – Я збираюсь відвідати Барселону.

Таким чином, результати проведеного дослідження підтверджують точку зору тих лінгвістів, котрі підкреслюють особливий статус інфінітива, що поєднує в собі одночасно риси притаманні дієслову та іменнику. Причому, це стосується в однаковій мірі як французької, так і іспанської мов. Інфінітиви обох мов мають особливі маркери, однакову валентність (сполученість з іншими частинами мови), здатні субстантивуватися. Їм притаманні спільні синтаксичні та функціональні характеристики. І лише на формальному рівні нами помічено кілька відмінностей, а саме 1) здатність інфінітивів кількох дієслів французької мови вживатися одночасно із двома прийменниками, що жодним чином не впливає на семантику конструкції; 2) здатність іспанського додатка-займенника розташовуватися як після інфінітиву, так і перед ним; 3) можливість іспанського інфінітива вживатися із артиклем у складі інфінітивного зворота у функції розповсюдженої обставини та 4) приєднання у іспанській мові до інфінітива прямого додатка – особи за допомогою прийменника **a**.

Така спорідненість характеристик французького та іспанського інфінітивів, безумовно, пояснюється романським походженням названих мов. Результати типологічного їх аналізу сприятимуть полегшенню вивчення однієї з цих мов при умові володіння іншою, а це справить свій позитивний вплив на вдосконалення та інтенсифікацію підготовки спеціалістів для міжнародного співробітництва, перекладачів у тому числі. А оскільки реалії сьогодення в контексті глобалізації вимагають практичного володіння кількома мовами, то порівняльне вивчення даної проблеми й інших в окресленому напрямі (на матеріалі інших мов, у тому числі й тих, які належать до різних мовних груп, наприклад германських та слов'янських) будуть актуальними, перспективними, а отже необхідними.

Література

1. Виноградов В. С. Грамматика испанского языка. Для ин-тов и фак. иностр. яз. Учебное пособие. – 2-е изд., испр. – М.: Высш. школа, 1978. – 292 с.
2. Гак В. Г. Теоретическая грамматика французского языка. - М.: Добросвет, 2000. – 832 с.
3. Доцупкина Е. А. Краткий справочник по грамматике французского языка. – М.: Высш. шк., 1990. – 239 с.
4. [Інфінітив у французькій та іспанській мовах] - <http://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%86%D0%BD%D1%84%D1%96%D0%BD%D1%96%D1%82%D0%B8%D0%B2>
5. Левинтова Э. И., Вольф Е. М. Испанский язык. – М.: Изд-во Моск. ун-та, 1964. – 239 с.
6. Попова И. Н. Грамматика французского языка / И. Н. Попова, М. А. Казакова – М.: Нестор Академик Паблишерз, 2003. – 387 с.
7. Теньер Л. Основы структурного синтаксиса. – М.: Прогресс, 1988. – 656 с.
8. Ховхун В. П. Грамматика французского языка для студентов и школьников: пособие. – К.: ТОО "ИП Логос", 2001. – 384 с.